

Гречок Л. М., Сікалюк А. І.,

Чернігівський державний інститут економіки та управління, м. Чернігів

ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У роботі подано теоретичний та практичний матеріал використання основних форм та чинників ефективності СР в рамках навчання іношомовному мовленнєвому спілкуванню та творчого розвитку студентів як одного з напрямків удосконалення навчального процесу.

Ключові слова: самореалізація особистості, самостійна робота, іношомовне мовленнєве спілкування.

В работе представлено теоретический и практический материал использования основных форм и факторов эффективности СР в рамках обучения иноязычному речевому общению и творческого развития студентов как одного из направлений улучшения процесса обучения.

Ключевые слова: самореализация личности, самостоятельная работа, иноязычное речевое общение.

This paper presents a theoretical and practical material of using basic forms and factors of independent work efficiency in the training of foreign language communication and creative development of students as one of the areas in improvement of the learning process.

Key words: personality self-realization, individual work, foreign language communication.

Постановка проблеми. Виховання якісно зрілої особистості, здатної взяти відповідальність на себе і вчитися свідомо, передбачає перехід на активні та більш самостійні методи освоєння знань і набуття досвіду. Саме самостійна робота студентів формує "готовність до самоосвіти, створює базу безперервної освіти, підвищує свою кваліфікацію і якщо потрібно переучуватися" [2].

Аналіз публікацій і досліджень. Питанням організації автономної, самостійної діяльності в системі професійної освіти в цілому і в навчанні іноземної мови (ІМ), зокрема, особлива увага приділяється в цілому ряді методичних досліджень і наукових робіт (Б. П. Єсіпов, І. Я. Лернер, Н. Г. Дайра, В. Г. Кисіль, М. Н. Скаткін, І. В. Голант, П. І. Підкасистий та ін), які внесли відповідний внесок у вдосконалення прийомів і форм самостійної роботи.

Самостійна робота розглядається, з одного боку, як вид діяльності, стимулюючий активність, самостійність, пізнавальний інтерес, і як основа самоосвіти, поштовх до подальшого підвищення кваліфікації, а з іншого – як система заходів чи педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю студентів. У своїй діяльності ми керувалися визначенням самостійної роботи, даним В.І. Загвязинським, який розглядає її "як діяльність студента по засвоєнню знань і умінь, яка протікає без безпосереднього керівництва викладача, хоча і направляється їм" [2, с. 155]. Виклад основного матеріалу. Можна виділити два основні завдання СР в рамках навчання іношомовному мовленнєвому спілкуванню: навчальну і виховну. Навчальна полягає не тільки в розширенні і поглибленні знань, отриманих у вузі, а також підтримці, вдосконаленні та розвитку іношомовних комунікативних умінь, тобто пріоритетні потреби СР над досліджуваним матеріалом визначаються необхідністю і потребою закріплення вивченого матеріалу і компенсування того, що не було вивчено. Виховне завдання полягає у розвитку самостійності, як якості особистості, формування інтересу до творчої діяльності та свідомого ставлення до навчання в цілому.

Ефективність СР залежить в повній мірі від таких чинників: 1) організації та здійснення СР 2) проведення викладачем регулярних консультацій; 3) навчання студентів прийомам самоконтролю; 4) здійснення обов'язкового систематичного контролю СР з боку викладача; 5) доцільності даної діяльності; 6) якості матеріалів, чи здатні вони викликати особистісний інтерес студентів; 7) можливості творчості; 8) особистісних якостей студентів, їх професійної мотивованості; 9) атмосфери в групі. СР вже знайшла відображення в навчальних планах ЧДІЕУ; скорочується число аудиторних занять, зростає частка матеріалу, що вивчається студентами самостійно.

Самостійну роботу в процесі навчання іношомовному мовленнєвому спілкуванню студентів умовно можна поділити на кілька компонентів: 1. Репродуктивний компонент СР знаходиться в основі інших компонентів і відповідає за формування лексико-граматичної бази, засвоєння та закріплення нового мовного матеріалу. 2. Напівтворчий компонент СР. Тут здійснюється розширення та перенесення набутих знань, навичок і умінь на аналогічні ситуації, а також формування висловлювань в аналогічних ситуаціях. 3. Творчий компонент СР пов'язаний з формуванням умінь здійснювати пошук при вирішенні більш складних комунікативних завдань, в зокрема в рамках виконання завдань дискретного ігрового проекту [3].

СРС є однією з найважливіших складових навчального процесу, в ході якої відбувається формування знань, навичок і умінь. У зв'язку з цим планування, організація та реалізація самостійної роботи є найважливішим завданням навчання студентів. Студент зводить свою самостійну діяльність і самостійну роботу, як компонент цієї діяльності, в кращому випадку до виконання домашніх завдань. Самостійна робота, проте, не повинна розглядатися тільки як виконання домашніх завдань. Вона включає всі види самостійної як аудиторної роботи студента так і поза її межами [1, с.1].

Однією з найбільш поширених форм роботи в неаудиторний час є додаткове читання текстів по своїй спеціальності на іноземній мові з подальшим виконанням завдань, які передбачають перевірку ступеня розуміння прочитаного. В даному випадку не відбувається творчої самореалізації особистості в повному розумінні, хоча цей вид роботи, при правильному підборі відповідного матеріалу для читання, може сприяти прояву інтересу до мови за рахунок захоплюючого змісту запропонованих текстів. Читаючи цікавий текст студент зможе сприймати

ІМ як засіб одержання інформації, більше звертаючи увагу на зміст тексту, а не на складність самої мови. Крім того, існує безліч інших видів позааудиторної самостійної роботи студентів. Це можуть бути реферати, доповіді, повідомлення та інші види письмових робіт на задані теми, переклад і переказ текстів, виконання індивідуальних завдань, спрямованих на розвиток у студентів самостійності і ініціативи, підготовка до участі в науково-теоретичних конференціях, оглядах, олімпіадах та ін. СРС сприяє більш ефективному оволодінню матеріалом, стимулює пізнавальні і професійні інтереси, розвиває активність і ініціативу, сприяє зростанню мотивації навчання.

Підвищити активність роботи студентів на звичайних заняттях допомагає ще одна форма самостійної роботи, вона полягає в тому, що студенти отримують різні індивідуальні завдання при однакових загальних умовах. При вивченні ІМ це, наприклад, завдання на складання мікродіалогов на одну певну тему з урахуванням різних варіантів ситуацій. З різних форм СРС на початковому етапі вивчення ІМ в професійній діяльності найбільш зарекомендували тематичні комп'ютерні презентації, які охоче виконуються з ініціативи самих студентів. При цьому студенти не тільки самостійно шукають інформацію по заданій темі, але й намагаються підібрати відповідні наочні фото, аудіо та відеоматеріали. Не менш творчо вони ставляться також до оформлення та подання свого зібраного матеріалу з використанням сучасних комп'ютерних технологій. При підготовці такого роду тематичних презентацій студенти можуть працювати як індивідуально, так і малими групами, кожна з яких розробляє свій проект. У цьому випадку презентації можуть відрізнятися обсягом і ступенем складності подачі матеріалу, але не виключають можливості участі всіх членів групи. Безумовно, це дає великі можливості для творчої самореалізації особистості в процесі підготовки кожної презентації. Нерідко буває так, що студенти, не дуже побіжно володіють мовою на практиці, можуть вміло і грамотно відібрати потрібний матеріал, забезпечити його необхідними ілюстраціями і піднести в дуже цікавій формі.

Публічна демонстрація та обговорення презентацій сприяють зростанню самооцінки в очах однолітків і підсилюють прагнення до якісного виконання своєї роботи. Виконання проектною роботи набуває більш масштабний характер, в порівнянні з примітивним пошуком матеріалу в підручнику відповідної довідкової літератури, і виходить на рівень реалізації творчих ідей, розвиває навички та вміння, які потрібні студентам на старших курсах, в тому числі при виконанні курсових і дипломних проектів. Студенти виробляють певний набір професійних умінь, необхідний фахівцям, а від сучасного фахівця потрібно бути дослідником, самостійно здобувати нові знання, безперервно удосконалюватися. Крім знання мови, перекладацьких навичок, студенти набувають такі конкретні вміння, як спілкування, спостереження, переконання і керівництво та презентація. У цьому контексті навчальні цілі набувають зовсім іншого вигляду. Читання, наприклад, вимагає аналізу структури тексту для визначення того абзацу, в якому може міститися необхідна інформація; прочитане використовується для розширення кругозору, а також виробляється здатність відкидати інформацію яка до справи не відноситься.

Письмо вчить використанню, зокрема, ілюзії і непрямих натяків, визначених риторичних прийомів для більш повного впливу на читача. Крім того, студенти вчать сприймати наявність невирішеної проблеми; розвивають в собі схильність чітко висловлювати неясні інтуїтивні посилки; відчувають задоволення від того, що вони змогли побачити і зрозуміти факти і закономірності, про яких так просто не прочитаєш в книзі, можуть, навіть відкрити те, що раніше ніхто не помічав. Навчаються спілкуватися з викладачем в іншому ключі; вони вчать переборювати розчарування і невпевненості в своїх силах; розвивають критичне мислення, аналітично-етичні вміння, логіку, інтуїтивний пошук правильних рішень, здогадку та ін. Такі вміння необхідні для ефективного досягнення будь-якої мети. При груповій роботі студенти виробляють свої особливі ролі в рамках колективу. Хтось стає хорошим координатором діяльності членів групи, у інших добре виходить розряджати обстановку і згладжувати гострі кути, тобто вирішувати проблеми в сфері міжособистісних відносин. Треті домагаються успіхів в представленні результатів роботи. У процесі здійснення цих дій студенти вчать спілкуватися, не тільки винаходити і робити свої власні спостереження, але узгоджувати роботу з іншими членами команди. Вони починають розглядати один одного по-новому, оскільки кожен з них володіє особливою областю знань і володіє особливими типами компетенції, вони вчать розпізнавати сильні сторони і таланти один одного. Все це закладає важливу основу, на якій будується одне з найбільш важливих умінь, – а саме, прагнення бачити таланти своїх підлеглих і колег та знайти способи, як їх краще розвинути і застосувати.

Висновок. Вирішальна роль а організації СРС належить викладачу, який повинен працювати не із студентом "взагалі", а з конкретною особистістю, з її сильними і слабкими сторонами, індивідуальними здібностями і схильностями. Конкретні шляхи і форми організації СРС з урахуванням курсу навчання, рівня підготовки учнів та інших факторів визначаються в процесі творчої діяльності викладача [2, с.3]. Головним його завданням при використанні будь-якого виду самостійної роботи є навчити студента осмислено і самостійно працювати як з навчальним матеріалом, так і з науковою інформацією, а також закласти основи самоорганізації і самовдосконалення з тим, щоб прищепити вміння надалі і безперервно підвищувати свою кваліфікацію.

Література:

1. Гаркаві С. З. Управління самостійною роботою студентів при вивченні іноземної мови [Електронний курс] / С. З. Гаркаві // "Відкритий урок". – М., 2009.
2. Загвязинский В. І. Теорія навчання: Сучасна інтеграція навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / В. І. Загвязинский. – М. : Академія, 2007. – 192 с.
3. Кандибович С. Е. Дискретний ігровий проект як форма ігрового моделювання ситуацій іншомовного ділового спілкування в навчальних умовах // Матеріали наукової конференції МДЛУ. – Мн. : МДЛУ, 2008. – С.133-136.